Poštarina plaćena u gotovom

VJESNIK ĐAKOVAČKE BISKUPIJE

God. VIII. Đakovo, listopad 1955. Broj 10

Noa

Ne molim, da ih uzmeš sa svijeta,
nego da ih sačuvaš od zla.
Iv. 17, 15.

Silni se Jahva nije pokajao, što je stvorio čovjeka, kada su prvi ljudi sagriješili, kad je zemlja bila prvi puta natopljena prolivenom Bratovom krvlju, ni dok je Bratoubojica nijekao svoj zločin pun straha, da ga ne će stići kakva strahovita kazna.

Bog se pokajao, što je stvorio čovjeka radi nečistog grijeha, u kojega je ljudski rod upao i u kojemu se posve pokvario! I ta bol razočaranja i poniženja za Gospodina Boga bila je tolika, da je smatrao nečistim ne samo čovjeka, nego i sve ono, čega se taj nečisti čovjek dotakao ili čime se poslužio na bilo koji način u svom grešnom životu.

Kod tako katastrofalnog prvog grijeha Bog je našao vrlo brzo i očinsko rješenje: U znoju lica svoga . . . i u mukama . . . čekat ćete Otkupljenje!

U ovom slučaju? Nema đavla, koji nagovara, nego grijeh dolazi iz same nutrine čovjekove, koju treba držati na uzdi, pa zato niti nema otkupljenja i spasenja, osim za one, KOJI SU SE SAČUVALI OD POVOĐENJA ZA DRUGIMA, KOJI NISU POŠLI ZA OSTALIM SVIJETOM . . .

Kao da se silni Bog osjeća bespomoćnim! Ne nalazi izlaza, ne nalazi lijeka, nema drugog načina, da se regenerira ljudski rod — nego uništenje! Osjećamo li svu tragediju Tvorca? Radi NEČISTOG GRIJEHA, On MORA UNIŠTAVATI SVOJE DJELO! Kakav je to udarac za Očevu ljubav, kad mora uništiti djelo svoje vječne ljubavi?

Iz načina, na koji nam Sv. Pismo o tom govori, osjećamo, da se u Bogu — govoreći antropomorfski — nešto kida i lomi, i kao da hoće opravdati akciju Božju u tom pogledu. Naglašavajući pravednost Noinu i spremnost Božju, da ga sačuva, kao i rok, koji je dao ljudima, Objava se trudi, da pred očima Očeve djece kroz čitavu povijest utvrdi činjenicu, da udarac nije bio nepromišljen, iz mržnje ili zlobe, nego iz razočarane ljubavi, koja uništavajući zemaljsko gradi vječno.

Veli Sv. Pismo: Kad Gospod vidje, da je pokvarenost ljudi na zemlji bila velika, i da je sve mišljenje i htijenje srca njihova svejednako išlo samo na zlo, pokaja se Gospod, da je bio načinio ljude na zemlji, i bio je duboko ožalošćen. I odluči Gospod: — Hoću da istrijebim sa zemlje ljude, što sam ih stvorio, s ljudima i stoku, sitne životinje i ptice nebeske, jer se kajem, da sam ih načinio.

Samo Noa nađe milost u očima Gospodnjim. Ovo je povijest Noina: Noa je bio čovjek pobožan i bez prijekora među svojim suvremenicima. Noa je živio po zapovjedi Božjoj . . . Tada je bila zemlja pokvarena pred Bogom i PUN ZLOČIN. I kad Bog vidje, kako je veoma zemlja bila pokvarena, jer je sve čovječanstvo u svom djelovanju bilo pošlo po zlu, tada Bog reče Noi: — Kraj svim živim bićima zaključio sam; jer je zemlja puna zločina, što ih čine. Zato ih eto hoću satrti zajedno sa zemljom. Načini sebi kovčeg . . . Jer znaj dobro: Pustit ću potop na zemlju, da istrijebim sva bića pod nebom, što imaju u sebi dah života . . . S tobom ipak hoću sklopiti zavjet . . . I Noa izvede sve onako, kako mu je zapovijedio Bog. Isp. Gen. gl. 6.

Oživljavajući u duhu te užasne prilike, koje su tada vladale u svijetu, naše udivljenje prema pravednom Noi postaje sve veće . . . I on je bio čovjek od krvi i od mesa, koga su njegove sklonosti

vukle na putove, kojima su išli njegovi suvremenici... I on je bio u strahovitoj borbi radi zlih primjera, koje je viđao na svakom koraku, svaki dan u svojoj najbližoj okolici... Nije li zlo uvijek bilo nasilno i priljepčivo? Nije li zlo uvijek pokušavalo, da pokvari ili uništi ono, što je dobro, da to dobro ne bude prijekor savjesti? Uživimo se u život Noin! Koliko je tu bilo borbe, koliko podvala, koliko zlobe, koliko cinizma...

Fantasta! Čovjek, koji traži nešto izvan okvira ovoga sadašnjega života, čovjek koji se daje dirigirati od jedne više sile zakonima, koji su protiv naravnih sklonosti čovjekovih... Nema iznad krvi i mesa drugog zakona!

Pa još kad je stao graditi arku! I još k tome otkrio uzrok! A onda s upornom dosadom ponavljao riječi o popravku i budio savjest!

Možda su se u početku i pobojali! Možda su se za neko vrijeme barem neki i zamislili, i povukli... Ali, vrijeme je prolazilo, a ništa se nije dogodilo... Tada je došla kontraofenziva pogrda, ismjehivanja i uvreda!

Stara budala! Neke utvare su mu zavrtile glavom, pa se sada muči, mjesto da uživa. No, za njega nije čudo, ali je upregao u taj posao i svoje sinove. Ne će niti oni, da pristaju s njima, nego slušaju oca! Dovikuju im riječi otrježnjenja! Ako je već on, kao starac poludio, pa vjeruje u kojekakve poruke s drugoga svijeta, ne moraju barem oni mladi! Zašto troše svoje energije vukući stabla iz šume, tešući građu u znoju lica svoga i prave neku čudnu, beskorisnu arku, a život teče pokraj njih sa svim svojim ugodnostima, zabavama, dražima i čarima? Neka sa sebe stresu taj jaram utjecaja očeva, pa uživaju slobodu ostalih slobodnih ljudi, za koje ima vrijednost samo ono, što se može vidjeti, opipati, okušati i uživati! Nijesu li svim silama pokušavali učiniti njihova oca u njihovim očima zanešenjakom, ludom, ishlapjelim starcem, koji ih terorizira, da svoj mladi život i sve njegove energije utuku beskorisno u ono, što nikada već ne dolazi, pa zato ne će niti doći? Zar se nije činilo, da oni imaju više razumijevanja za mlade sinove, a Očeva ljubav i skrb, da je ludost? Nije li tu došla u pitanje i sama opstojnost Božja i istinitost njegove objave, jer veli sv. Pismo, da je bilo iskvareno ne samo njihovo „htijenje“, t. j., da im je volja postala neotporna prema grijehu, nego također, da im je bilo iskvareno „mišljenje“, t. j. da su oni grijeh smatrali nečim drugim, nego što je on u očima Božjim?

Tako je Prorok Božje objave i volje proglašen fantastom, a on i svi oni, koji su ga slušali budalama... Tragičnost situacije onih, koji su se zakopali u materiju ne samo svojom slabom voljom, kojom su neotporni prema zlu, ali barem uviđaju, što je dobro i teže za njim, nego onih, koji i voljom i mišljenjem ruju po materiji tražeći u sadašnjem trenutku uživanja opravdanje svoga načina života i komičnost idealističke filozofije života...

No, vrijeme je teklo... Došla je punina vremena... Ono, što čovjek nije htio kroz stodvadeset godina, da posluša, poslušale su životinje i ptice od jedanputa, pa unišle u arku... Sada se tek vidjela potpuna opravdanost Noinoga stava prema Bogu... Da n i j e p o t p u n o p o s l u š a o B o g a, n e g o i z g r a d i o a r k u n a s v o j n a č i n, u i s t i n u b i b i o b u d a l a, j e r b i m u s a v p o s a o b i o u z a l u d a n! Jedino takva arka, koja je izgrađena prema Božjem nacrtu može spasiti Božje izabranike! Nije dosta bilo slušati Boga „u načelu“, nego do najmanje sitnice, jer On jedini zna, što dolazi! Interesantno bi bilo znati, što bi se dogodilo s Noom, da je samo izgradio čamac, pa makar i sa jedrima i veslima i kormilom (pa i sa najmodernijim turbinama). No hvala Bogu, da nije radio po svojoj pameti!

Brate svećeniče! Ne nosimo mi samo u sebi — u svojim strastima — jedan strahoviti eksploziv, koji nas može uništiti, nego je zlo i oko nas, u svijetu! Imaš li snage, — ako si ostario kao svećenik — da budeš fantasta, budala, koji kvariš mlađe, a ako si mlad, da budeš lud, što trošiš svoje energije u posao, koji da je osuđen na neuspjeh...? Znaj, da tome ne možeš izbjeći! Kad je sv. Pavao pred Festom govorio i zaključio govor riječima, da će Mesija trpjeti, da će prvi od mrtvih uskrsnuti, da će navijestiti svjetlost narodu i neznabošcima, reče Fest velikim glasom: Luduješ Pavle! Mnoge te knjige dovele do ludosti! (isp. Dj. Ap. 26, 23 24). Teško nama, ako ne „ludujemo“, jer tada se poistovjetujemo s ovim svijetom a tada ćemo i propasti s ovim svijetom...

Vi ste svjetlo svijeta! Jao nama, ako svjetionik utrne svoje svjetlo samo zato, da on ne bude jedino svjetlo u tami, nego da zaželi i on biti također tama!

Kult sv. Dimitrija u Solunu*

Kršćanska je Grčka uz Sveti Grob i crkvu Uskrsnuća u Jeruzalemu imala dva centralna svetišta u eminentnom smislu: Hagiju Sofiju u Carigradu i sv. Dimitrija u Solunu; „jedno kao simbol jedinstva grčkog naroda, a drugo

*** Prijevod članka „*Thessalonich*“ iz knjige: Bernhard Kötting: *Peregrinatio religiosa*, Regensburg - Münster (West), 1950. str. 222—228.**

ogledalo povijesti pune promjena u borbama sa Slavenima, Bugarima, Muhamedancima“ (1).

Početci su Dimitrijevog kulta tamni. Pod Maksimijanom je umro mučeničkom smrću (2). Njegovo tijelo nije prema predaji počivalo u Solunu, nego u Sirmiju, i stari Martirologij Istoka poznaje samo jednog Dimitrija, onog iz Sirmija. Kao kod Kuzme i Damjana bio je njegov kult izvan mjesta pokopa značajniji. Prefekt Ilirika Leoncije dao je iz zahvalnosti podići Svecu baziliku u Sirmiju i Solunu. Jedna je imala prvenstvo u činjenici, što posjeduje njegovo tijelo, a druga je raspolagala njegovim mučeničkim moćima, kojima je od 4. stoljeća sve do u kasni Srednji vijek hodočastilo mnoštvo kršćanskih proštenjara. (3). Dimitrije Solunski postao je čuven u grčkom svijetu kao ni jedan drugi (4).

O njegovim moćnim djelima pripovijedaju tri knjige čudesa, najopsežnija zbirka čudesa grčke hagiografije (5). Prva se zbirka od petnaest čudesa pripisuje solunskom biskupu Ivanu, potječe iz prve trećine 7. stoljeća, ali u svojim izvorima ide sve do u 6. stoljeće, do u doba neposredno iza pada Foke (610.). Druga knjiga s isto tako opširno opisanih šest čudesa potječe od nekog Anonima, koji ju je napisao pri koncu 7. stoljeća, dok je treća bila sastavljena najranije u vrijeme iza g. 904. (6). Dok druge zbirke čudesa govore o nastojanju velikih Zaštitnika oko individualnih briga bezimenih hodočasnika, čudesa sv. Dimitrija vode u visoku politiku. On je gradski zaštitnik Soluna, njegovo se djelovanje izvršuje u najširoj javnosti, on je prvi građanin svoga grada, grad mu je povjeren u zaštitu, on je pomoćnik u Slavenskoj nevolji (7). On nosi naslov: Spasilac grada (sosipolis, sosipatris, philopolis) (8). Ne može se lako navesti koji drugi primjer, da bi jedan svetac na takav način ušao u nacionalnu svijest jedne gradske zajednice, kao što je to ovdje slučaj. Dakako, jedva da i ima koji grad, koji bi se kroz stoljeća s gotovo nadčovječnim naporom morao braniti od neprijateljskih navaljivanja bez pomoći iz vana. Radi toga H. Gelzer, a s njim i E. Lucius gledaju u Dimitriju theos poliouchos grada (9). Stavljanje stvari na pravo mjesto ne dopušta takovo poimanje. Time nije rečeno, da ne postoji analogija između stava Dimitrijeva prema građanima Soluna i odnosa stanovnika u pogansko doba prema gradskom bogu ili božici. Samo je po sebi razumljivo, da pojedine zadatke, koje je — prema vjerovanju poganskog pučanstva — imalo neko božanstvo, sada preuzimao — po kršćanskom nazoru — neki svetac. Poučeni Evanđeljem vjerujemo, da Bog daje, da kiša pada na dobre i na zle, dakle isto to što su naši pretci mislili o Wodanu; što međutim ne znači da i danas živi vjera u Wodana. Gelzer to pronalazi (10) u znamenitoj činjenici, što još u 10. stoljeću nailazimo u grčkim gradskim općinama na savršenu i punu života staru helensku vjeru ispod lakog kršćanskog pokrivala. Pridjevi (sosipolis itd.) su po Gelzeru potpuno u antičkom duhu. Ne trebamo gledati na to, što Solunjani nisu mogli moderno misliti iznalazeći nazive za svoje svece zaštitnike. Oni su mislili kao Grci, — ili su možda trebali činiti drugačije? Isto je tako očito neistinita tvrdnja, „da se čitavo kršćanstvo Solunjana sastoji samo iz štovanja sv Dimitrija“; a prijevod usklika: lytrotes kai hypermachos hemon (11) sa „spasitelj“ mjesto „izbavitelj iz ratne nevolje“, koji uzima Gelzer, kako bi mogao tvrditi, da je Dimitrije bio stavljen na Kristovo mjesto, vodi

(1) G. A. Sotiriu, *Archaiologikon Deltion* 4 (1918.) 3, Cn Diehl-M. — Letourneau H. Saladin, *Les monuments chrétiens de Salonique I.* (Paris 1918.), str. 5. i sl.

(2) Mučeništvo kod H. Delehaye, *Les légendes grecques des saints militaires* — (Brüssel 1909.), str. 259. i sl. — Usp. isto s. 103 i sl.

(3) H. Delehaye, *Les origines*, str. 228. sl. — Nakon požara 1917. našla se jedna ampula s krvlju, — vrlo vjerojatno relikvija, — u jednoj udubini (niši) pod korom. A. Grabar, *Martyrium I.*, Paris 1946. str. 455. Fig. 107.

(4) H. Delehaye, *Légendes . . .*, str. 103. — O njegovom kasnijem štovanju na Zapadu (Venecija) usp. G. Schreiber, *Gemeinschaften des Mittelalters*, Münster 1948. str. 7. i sl. — U Siegburgu krasila je njegova slika Annoschrein J. Braun, Tracht und Attribute der Heiligen in der deutschen Kunst, 1943., str. 182. i sl.

(5) Sakupljeni tekst u P G. 116, 1201/1425; AA. SS. 8. Oct. (IV.) 104/209.

(6) H. Delehaye, *Les recueils antiques de miracles des Saints*, = Anal. Boll. 43 (1925.) 58; H. Gelzer, *Die Genesis der byzantinischen Themenfassung* = Abh. d. Phil. hist. Kl. des Sächs. Ges. d. Wiss. 18, 5 (1899.) 36.

(7) Čudo 13;14;15 prvog reda (P G. 116, 1284—1324); Čudo 1;2;4;5 drugog reda (P G. 116, 1326—76) Usp. H. Delehaye, *Recueils* . . . str. 59. sl.

(8) P G. 116, 1344, C; 1353 A, 1321 C. H. Gelzer, o. c. 55. philopolis i u natpisu kod neke slike Sveca u mozaiku, koji je otkriven 1917. nakon požara, Sotiriu, o. c. str. 7 i sl.

(9) H. Gelzer, *Genesis* . . , str. 53; E. Lucius, *Anfänge*, str. 214. i sl. Lucius gleda u Dimitriju nasljednika Kabira, starog gradskog boga solunskog, ibid. 222. i sl.

(10) H. Gelzer o. c. 64.

(11) P G. 116. 1352 A; H. Gelzer, o. c. 60; izraz nema vjerski nego politički smisao.

u zabludu. Pritom (Gelzer i Lucius) vele jasno: „On je nasljedovao Gospodina Isusa Krista“ (theon Iesoun Christon emimesato). Nekorisno je tumačenje s naziranjem Gelzera i Luciusa. Ništa se nije postiglo dokazivanjem iz izvanjskih sličnosti; zar se može stvoriti kakav zaključak o međusobnoj kulturnoj ovisnosti samo iz toga, što postoje Japanci i Nijemci. Čašćenje sv. Dimitrija u Solunu može u mnogim ispoljavanjima pobožnosti kod puka izgledati slično zazivanju Kabira, ratnog poganskog zaštitnika grada iz antičkog doba, ali kad se Dimitrije uvijek i ponovno označuje kao „sluga Božji“ i „mučenik Kristov“, to onda nije samo „crkvena korektura“ (12), nego jedan novi duh i novo religiozno mišljenje. Retorika je smatrala dobrim neke načine izražavanja, tako na pr. kad Dimitrije u najvećoj nevolji povjerenog mu grada stupa pred Božje prijestolje i naglašuje, da će ili sa spašenim Solunjanima i sam biti spašen, ili će s njima propasti (13). Tako nam ovaj zaštitnik grada prema obavijestima Čudesa izgleda drugačijim, od većine drugih svetaca. Ipak je veliki zaštitnik grada činio i „privatna čudesa“ (14), koja su mu već u prvo doba procvata njegova štovanja pronijela slavu na daleko.

U prvo vrijeme grabili su proštenjari ljekovitu vodu, koja je bila dovedena u blizinu relikvija (15). U Srednjem vijeku bio je Dimitrije glasovit po čudnovatom ulju, koje su hodočasnici pronosili kroz sve zemlje kao, možda, Manu sv. Ivana Efeškog. Dobio je ime „Myroblytos“ (Mirotočivi). Zdenac, koji je davao čudesno moćno ulje stajao je na koru crkve. Raskošni srebrni ciborij dizao se nad mjestom, gdje se prema kasnijem vjerovanju krio grob (16). Pokraj toga se groba nalazio rov, u kojem je izviralo sv. ulje, po kom se je ime Sveca pomalo razglasilo po cijeloj istočnoj Crkvi; u vjeri puka postalo je to mjesto „izvorom svih utjeha“ radi mnogih ozdravljenja, koja su se tu događala. Ova velika popularnost Dimitrijeva prošteništa spada svakako u rani Srednji vijek i zato je ne možemo ovdje podrobnije ocijeniti (17). Prije 8. stoljeća ulje naime nije teklo. U vijestima o čudesima 7. stoljeća o tome se ne govori. Biskup Euzebije Solunski, koji je cara Mauricija odvratio od traženja relikvija, ne spominje još ništa o kasnijoj „Hagiasma“ (18), premda je vladaru slao druge eulogije. Carigradski sinaksarij pripisuje ovu želju za relikvijama Justinianu, koji je vladao već sto godina ranije, ali su i njegove molbe postigle samo zemlju a ne ulje (19), koje prema tomu još tada nije izviralo iz groba. To prvi put spominje Ivan Skylices (11. st.) i Niketa Choniata (12. st.). Posebno opširno izvješćuje Ivan Staurakios (13. st.) i Dimitrije Chrysol ras (15. st.), kako se naime zdenac prelijeva i kako dragocjena tekućina istječe u crkvu, a oni što stoje okolo, uzimaju je i pune njome posude (20). Blagdan Sveca, 26. listopada, nazvan ta Demetria (21), kad se održavala velika procesija, na kojoj je Svetac činio nebrojena čudesa (22), bio je istovremeno kroz cijeli Srednji vijek jedan od najvažnijih sajamskih dana za balkansku trgovinu orijentiranu prema Solunu (23). Samo je po sebi razumljivo, da su crkveni zidovi u blizini groba bili pokriveni grafitima, da su u crkvi bile Svečeve slike i natpisi zahvalnosti Solunjana radi mnogostrukih izbavljenja, te po neki drugi zavjetni darovi stranih hodočasnika dani za tako dobrostivo pruženu pomoć. Sotiriu je pri svojim istraživanjima nakon katastrofe požara otkrio i objavio neke preostatke (24).

(12) H. Gelzer, o. c. str. 54.

(13) P G. 116, 1320 D.

(14) Čudo 1. (P G. 116, 1204 i sl.); izlječenje prefekta Marijana; [isto tako Čuda 2, 4. (P G. 116, 1220 i sl.; 1233. i sl.).

(15) A. Grabar, I, 450. sl.; III, tabla X.

(16) Čudo 6; 12. (P G 116, 1244 A; 1273 sl.). Grabar I. 440. sl.

(17) Pojedinosti o Dimitrijevu blagdanu u Srednjem vijeku pruža članak E. Davida, *Ta Demetria = Hemerologion ton ethnikon philanthropikon katastematon II* Carigrad 1906., 399/402; O Tafrali, *Thessalonique au XIVe siècle* 1912., 136—8.

(18) Čudo 5. (P G 116, 1840 sl.)

(19) *Synaxarium Eccl. Const.* = Propyl. ad AA. SS. Nov. str 163, 37. i sl.

(20) Sotiriu o. c. 44. Tako 44 table snimaka zdenca prije 1917.

(21) Čudo 12. (P G 116. 1273 C.), iz daleka se slalo hitekas 'kai theorous epi ton martyra. Tafrali, o. c. 138—42.

(22) Sotiriu, o. c. str. 7.

(23) K. Dietrich, *Zur Kulturgeographie und Kulturgeschichte des byzantiuischen Balkanhandels*, = Byz. Ztschr. 31 (1931), 52. Sve do u severnu Srbiju proteže se utjecaj Dimitrijev. Današnja Mitrovica zove se još u 15. stoljeću Dimitrovici.

(24) Sotiriu, o. c. str. 5. sl. Godine 1906/7. bila su neka istraživanja, otkrivene su neke slike i natpisi (djelomično grafiti hodočasnika) te zavjetne ploče, ipak sve to potječe iz Srednjeg vijeka, djelomično iz 14. i 15 stoljeća. Isp. P. N., Papageorgiu, *Mnemeia tes en Thessalonike latreias tou megalomartyros hagiou Demetriou*, = Byz. Ztschr. 17 (1903) 321/81. 23 ploče s fotografijama ponovo otkrivenih mozaika i slika sv. Dimitrija i drugih svetaca te faksimili grafita su dodani.

To nije iz najstarije crkve, jer se od nje do danas nije ništa sačuvalo; ona je naime koncem 9. stoljeća razrušena i za Lava VI. Mudrog (886.—912.) ponovo podignuta (25). Naročiti ukras crkve bili su mozaici, koji su pripadali najljepšoj bizantinskoj umjetnosti. Ostatci su nakon istraživanja g. 1907. bili vidljivi sve do katastrofalnog požara (6. VIII. 1917.). Nastojali su od 9. stoljeća pa kroz cijeli Srednji vijek (26). S kršćanskim graditeljstvom završeno je u njoj, kad je u 15. stoljeću crkva pretvorena u mošeju.

(25) Sotiriu, o. c. str. 5. Potanka istraživanja o tome, koja je posljednja crkva bila po redu, iznosi Papageorgiu, o. c. 327. sl. U 15. stoljeću crkva je postala mošejom. Isp. Diehl, o. c. I. 64/7. II. tabla XIII—XXII.

(26) Diehl, II. table XXVII, XXXIV; I. 94—114.

Haec doce et exhortare

(Nacrti za propovijedi o glavnim kršćanskim istinama)

45. Litanije

Svi kršćani na zemlji zajedno sa dušama u čistilištu i blaženima na nebu sačinjavaju veliku Božju obitelj. „Mi smo svi sugrađani svetaca ukućani Božji“ (Ef. 2,19). Članovi te zajednice zovu se sveti, jer su po krstu posvećeni i pozvani k svetosti. Ako tri sina jednoga oca i nemaju isti položaj, to oni ipak spadaju u istu obitelj, oni su djeca jednoga oca, i zato su međusobno braća i baštinici očinskoga vlasništva. — To je slika općinstva svetih.

Ta svijest kršćana, da su oni povezani u jednu zajednicu, da jedni drugima mogu pomoći, došla je i te kako mnogo do izražaja u moljenju litanija.

Najstarije su *litanije Sviju Svetih.* One su se razvile iz izmjenične molitve prije svete mise, kakav je to bio običaj u stara kršćanska vremena. Svećenik je molio prošnje, a narod je odgovarao: „Gospodine, smiluj se“ ili „Oslobodi nas, Gospodine“, ili „Tebe molimo, usliši nas“. Prvi dio litanija sa zazivima svetaca razvio se kasnije, kad litanije više nije molio svećenik prije svake mise.

Sadašnji oblik litanija sviju svetih bio je prihvaćen od cijele Crkve, kad ih je Pijo V. 1568. g. uvrstio u rimski brevijar. Od tada je u prvom dijelu među zazive svetaca bilo dodano ime sv. Josipa 1683. g., a kasnije je sveta kongregacija obreda odredila, da se po svuda moraju uvesti prošnje: od bića potresa; od kuge, glada i rata.

Litanije sviju svetih mole se službeno u crkvi: na Veliku Subotu prije sv. mise. To je molitva svim svetima, da svojim molitvama izmole ustrajnost u Kristovoj vjeri onima, koji su taj dan bili kršteni; na Markovo i prosne dane, kada molimo Gospodina u zajednici sa svim svetima, da se dostoji blagosloviti naša polja, posvetiti i očuvati od svake vremenske neprilike, te nam udijeliti potrebne plodove, s druge strane da nam zagovor svetih izmoli od Boga čestit kršćanski život po uzoru svetaca i svetica Božjih.

Litanije Majke Božje (Lauretanske) pojavile su se u 12. stoljeću. Da li su litanije Majke Božje molili u sadašnjem obliku najprije u Loretu, ne zna se točno. U 16. stoljeću te su litanije dobile današnji oblik. Zazivi: Kraljice mira, Kraljice svete krunice umetnuti su u novije vrijeme. Zaziv: Kraljice na nebo uznesena umetnut je 1950. g., kad je bila proglašena nova vjerska istina o Marijinom Uznesenju.

U Litanijama Majke Božje zazivamo Majku Božju za njezin zagovor. To zazivanje može se podijeliti u šest skupina: 1. Prva tri zaziva obuhvaćaju sve Marijine odlike ukratko (sv. Marijo, sv. Bogorodice i sv. Djevo Djevica). — 2. Zatim se nabrajaju odlike, koje pripadaju Mariji kao Majci. — 3. Onda pozdravljamo Mariju kao Djevicu. — 4. Odlike se Marijine izriču u slikama i prispodobama. — 5. Zatim se predočuje Marijin odnos prema nama (Zdravlje bolesnih, Utočište grješnika, Utjeho žalosnih, Pomoćnice kršćana). — 6. Na kraju slavimo Mariju kao kraljicu svih blaženih u nebu. Na koncu litanija obraćamo se, pouzdavajući se u zagovor Marijin, njezinom Božanskom Sinu i molimo ga da nam se smiluje, da nas usliši i da nam oprosti sve naše grijehe. — Marija je Majka Kristova, majka sv. Crkve i Majka svih spasenih duša. Zato naše molitve i prošnje Njoj, moraju biti usrdne. Ona će se brinuti za nas, samo ako je budemo nasljedovali u krepostima. Kroz sva kršćanska vremena bila je Utočište grješnika i Pomoćnica kršćana, pa će to biti i sada, kada vjerujemo da je uznesena na nebo i okrunjena za kraljicu neba i zemlje.

Litanije Imena Isusova Pijo IX. je 1862. g. potvrdio za sve biskupije, koje su tražile odobrenje; za svu Crkvu dozvolio ih je Leon XIII. 1886. g.

U tim litanijama se na krasan način iznose sve odlike Isusove i molitve, da nam se smiluje radi svoje velike ljubavi prema nama i radi svega što je za nas podnio.

Litanije Presvetog Srca Isusova je za svu Crkvu odobrio Leon XIII. 1899. g.

Pobožnost je Presv. Srcu Isusovom dovela mnoge ljude k Bogu. U litanijama Presv. Srca razmatramo o Srcu Isusovu i njegovom odnosu prema Bogu i ljudima. Ono je sveti Božji hram, Šator Višnjega, Kuća Božja i Vrata nebeska, a bogato za sve, koji Ga zazivaju, Izvor života i svetosti Pomirište grijeha naših, Život i uskrsnuće naše.

Litanije sv. Josipa je potvrdio g. 1909. Papa Pijo X. — Sa onom istom brigom, kojom se sv. Josip brinuo za malu nazaretsku obitelj, tom istom ljubavlju brine se on za cijelu svetu Crkvu. U litanijama se nabrajaju odlike sv. Josipa. Bio je glavar svete obitelji, hranitelj Sina Božjega: pravedan, čist, vjeran strpljiv. On je zaštitnik umirućih i pokrovitelj svete Crkve.

Tih pet litanija dozvoljeno je upotrebljavati u javnoj službi Božjoj. Moliti se moraju onako, kako su napisane u liturgijskim knjigama. Kongregacija sv. Obreda je više puta zabranila, da nitko ne smije samovoljno uvađati u litanije nove zazive, nove prošnje ili nova imena svetaca, na pr. ime crkvenog patrona ili sveca, čije se relikvije čuvaju u crkvi.

Druge litanije, osim pet navedenih, na pr. litanije u čast sv. Obitelji, u čast žalosnoj Majci Božjoj, u čast prečistom Srcu Marijinom, smiju se samo privatno moliti, ako ih biskup odobri.

49. Katoličke misije *

1. Krist, koji raste. — Svaka stvar, koja započinje — pa makar morala postati i velikom — počinje kao nešto sasma maleno. Sićušno i neznatno pšenično zrno bačeno u naručaj crne zemlje mora se probiti iz podzemlja na površinu, da ondje izraste u vitku stabljiku.

U živom biću svaki dio sudjeluje kod rasta drugog dijela. Kad bi korijen mogao misliti i htjeti, pa se sjetio, da ima dosta posla sam sa sobom, te ne bi puštao sokove u cijelu biljku, s ostalim bi dijelovima i on doskora usahnuo. Biljka raste istovremeno na sve strane. I u visinu i širinu i dubinu. Kad u proljeće potjeraju pupovi na hrastu, znademo, da nije usahnuo. Iako mu je možda deblo već i šuplje, on će i dalje rasti.

I Crkva je živi organizam. Krist je uspoređuje s gorušicom, čokotom. Povijest je malog zrna povijest Crkve, Tajanstvena tijela Kristova. Mučno je Crkva prodirala iz katakomba na svijet: krv je tekla! Krvnici su urlali, mučenici pjevali. I konačno su mučenici slavili slavlje: krvnici su se obraćali. A onaj Credo, što su ga krvavi prsti mučenika ispisivali po pijesku arene, taj Credo pjeva danas katolička Crkva. I kada se je Crkva pojavila na danjem svijetlu, kad su prestala progonstva katakombe, nije bilo sve gotovo. Zelena vlat, koja se pojavila na njivi mora i dalje rasti. Ne samo u jednom smjeru. Korijenje se spušta u zemlju i jača, a zelena se vlat sve više i više izdiže. Tajanstveno Tijelo Kristovo mora rasti. Krist nije oronuli starac, koji samo čajevima i lijekovima krpa one dijelove organizma, koji su već izrasli.

Što su proljetni pupovi na drveću, to su misije za Crkvu. Znak njena života. I ako koji dio Crkve ne šalje svoje sokove u mlade pupove, on je ne samo bolestan, nego i ne izvršava svoju zadaću.

„Malodušnici često govore: čemu rasipati svoje apostole po svim kutovima zemlje? Ne bi li bilo pametnije, da se počne s obraćenjem naših drevnih pokrštenih pokrajina? Kad bude kod nas sve uređeno i pročišćeno, tada tek možemo misliti, da i dalje ponesemo Evanđelje.

Ta taktika izgleda vrlo pametna, ali uistinu je vrlo bezumna. Duh Sveti je nije nikad odobrio. Od prvih početaka On govori do krajnjih granica zemlje. Zasijati treba cijelo polje, dati da se razvije do vrhunca poput biljke i poput djeteta ... to je božanska lozinka apostolata. Sveta Majka Crkva držala ju je od prvih Duhova“. (Pierre Charles).

Katoličke su misije rastenje Crkve, njeno širenje na sve strane po cijelom svijetu.

2. Što rade misionari? — Na prve Duhove pokršteno je 3.000 ljudi, danas na cijelom svijetu ima oko 472 miliona katolika. To mo-

* Propovijedi br. 46., 48. i 51. tema slobodna, a za propovijed br. 47. vidi Vjesnik bisk. đak. god. 1952. strana 9.

žemo približno izbrojiti. Ali koliko je znoja isteklo, koliko je i krvi proliveno, da se je Crkva toliko proširila, to znade samo Gospodin Bog. A to je djelo misionara. Tih svećenika i redovnika, redovnica, pobožnih svjetovnjaka, učitelja, profesora, liječnika, inžinjera, koji su ostavili svoj zavičaj i pošli u tuđinu, u džungle i prašume, da navješćuju Kristovo kraljevstvo. Nemoguće je opisati njihov život i njihov rad. Možemo tek navoditi pojedine primjere, koji nam ipak mnogo govore. (Ovdje treba ispripovijediti koji primjer, koji se lako nađe u Katoličkim misijama, Misijskom kalendaru i sl.).

3. A što moramo mi? — Pio XI. proglasio je zaštitnicom katoličkih misija sv. Malu Tereziju, koja nikad nije bila u misijama. Kako to? Kada su tisuće kršćana hrlile, da oslobode sveti Grob od nevjernika, nisu sve čete jurišale na zidove svetoga Grada. Mnogo je momčadi ostalo na brodovima. Zar nije trebalo čuvati flotu? Dok su se vojske približavale sv. Grobu, pobožne su ruke grlile križ u samostanima Zapada, a narod je u masama klečao pred križevima na raskršćima. Božja me providnost zadržala na rodnoj grudi. Ali ne smijem biti beskoristan. Mogu i ja klečeći pred križem moliti za „braću našu nenazočnu“. Katoličke su misije pupovi. Treba im soka iz starog debla. Po nevidljivim žilama Kristova tajanstvena tijela mora od nas stalno teći milost isprošena molitvom i žrtvom sve do najdaljeg misionara tamo u dalekoj Aljaski ili Oceaniji. Ako toga nema, organizam je bolestan, on ne izvršava svoju zadaću. Kažu, da narod, koji nema misionara, trebat će skoro sam misionare. Ondje, gdje se ne radi za misije, ne moli i ne žrtvuje, ondje se ne zna pravo moliti ni najveća molitva kršćanstva: Oče naš ... dođi kraljevstvo Tvoje...

Danas, na Misijsku nedjelju, molimo te, Bože, za sve pogane, koje ti toliko voliš. Blagoslovi sve misionare, koji se toliko žrtvuju. Daj, da dođe kraljevstvo tvoje!

50. Kršćanski grob i groblje

Sjetite se — koliko ste puta bili na groblju ... dolazili — vraćali se ... — a da li ste bar koji put pomislili: jednom ću u nj ući, ali nikad više izići neću ! ? . . . neću izići iz groblja ? ! ...

Sigurno, najozbiljnije !

Možda se i vi brinete, gdje će vam biti mjesto . . . grob ste možda uredili, . . . a možda na to i ne mislite — svejedno — istrunut ćete svakako negdje, ali nije svejedno, kako ćete doći na to mjesto !

Danas ćemo govoriti o groblju. O kršćanskom groblju. Ne ćemo mi govoriti. Ne! Slušat ćemo samo — predstavit ćemo si groblje — a ono će nam govoriti. Grob, groblje — to ima snašan, prodoran glas — ono zna tako govoriti, tako zagrmjeti, da sve umukne: ljepota, mladost, moć, novac, sila, strasti. Prah i pepeo !

Ljudi, odnosno starci i starice, muževi i žene, mladići i djevojke, djeca — umirali su, umiru i danas, svakog časa, svake sekunde i sada, i umirat će ...

— to mi znamo, nije to zanimljivo, što ima tu ? !

Dobro, a možda ne znate, da osim groblja, osim onih ograđenih grobova ima i takvih, koji ne stoje na mjestu, nego hodaju ulicama sela i gradova — ambulantna groblja ? !

— što je to ? — To su vam kršćani, naizvan živi, ali — koji su nekoć nosili Boga u sebi, a onda Ga protjerali (grijehom), pokopali Ga, i da označe, da su grobovi — oni se kojiput prekriže — ta na grobu stoji križ !

Tako Krist veli, a ne ja: „Dimitte mortuos sepelire mortuos suos ...“ a sv. Hilarije: „mortuos etiam eos esse, qui extra Deum vivunt“.

Ali neću vam o tom govoriti, nego o mjestu, za koje se Crkva pobrinula, da dadne našem tijelu dostojno mjesto za mirni i posljednji počinak !

Običaj, da tjelesa svojih na dostojan način spreme i da ta mjesta zemaljskih ostataka poštuju — svojstveno je svima narodima svih vremena. Tako su činili i narodi staroga vijeka, i oni iz prethistorije, pogani i Židovi, civilizirani i necivilizirani, ne samo radi svog vlastitog dobra (živih) i radi poštivanja ljudskoga tijela, nego prije svega radi vjere u vječni život i nastavak života duše poslije smrti. O tom nam govori i povijest i arheologija (grobnice najstarijih ...) Kršćanstvo je taj običaj ne samo zadržalo, nego ga podiglo i posvetilo, a to je bila nužna posljedica kršćanske vjere.

Vjerske istine o neumrlosti duše i zajednici svetaca, o velikom dostojanstvu ljudskoga tijela kao hrama Duha Svetoga i o uskrsnuću

ljudskoga tijela, — daju posve druge razloge, poštivanja tjelesnih ostataka, a grob da držimo časnim mjestom, a ne kao što su to činili pogani, pa i Židovi.

Živiš, radiš, mučiš se, mudruješ, svijet usrećuješ, a onda završiš kao i onaj čovjek, koji je živio u spilji pred hiljade godina... pa te onda odnesu, tvoji najbliži — rođaci, žena muža, otac dijete, djeca svoje roditelje — da im ne smetaš, da im ne okužiš zrak... meću te u sanduk, jedva, da se ispružiš — mjere te — žao im je, da ne bi previše potrošili — pa u iskopanu jamu, onda navale na te tonu zemlje, pa još ako je mokra... o čovječe, bijeda li si, zar je to sve?! — zar tako da završiš?!

— a vi ste kršćani — eto vam vaše — živjet ću uvijeke. Svršio je taj, kao i onaj... što mu vrijedi, što je išao u crkvu, molio se, odricao...? — eto, metnuli smo ga pokraj onog..., a znaš kako je on živio — a sad — jedan pokraj drugog leže! Onog su već izjeli crvi, sad će kad osjete, da je došao novi susjed — prijeći k njemu, da i s njim obračunaju — i eto ti Amen na sve!

Da, imaš donekle i pravo, ali to je samo jedna strana. To su groblja nekoć bila: svršetak, zbilja ono zadnje, što se još moglo dati jednom čovjeku, ali jadno je to, što su mu mogli na koncu dati — hrpu zemlje! S tim mišljenjem priključuješ se onoj množini ljudi, koja si je baš grob, groblje postavila za svrhu (oni to drugačije zovu...) svoga života... i trče, utrkuju se, izumljuju sredstva, da bi što brže i sigurnije stigli tom cilju — grobu. Ali otkako je ovaj križ zasađen — groblja to više nisu, ona više nisu samo završetak. otada je groblje B o ž j a n j i v a!

Kao što se sjeme baca u brazde, da nakon kratkog vremena opet ustane živo, tako mi stavljamo tjelesa naše braće u tamno krilo zemlje, gdje će ostati do sudnjega dana, kada će u novoj snazi uskrsnuti na novi život.

Grob — mjesto počinka, gdje očekuje suca pravednika.

Poslije Isusa grob više nije mjesto strave, očajanja, mjesto konačnog rastanka.

„Non moriuntur, sed oriuntur" piše na jednoj od mnogih starokršćanskih grobnica. „Luce nova frueris", opet na drugoj.

A Ampère traži da na njegov grob napišu ove dvije riječi: Tandem felix! Zato kršćani dijele svoje grobove od poganskih. Tertulijan piše: „Licet convivere cum ethnicis, commori non licet" (De idol. 14).

Prvi je kršćanski grob Kristov grob. Na Njegovom grobu stoji: pokopan, ali i uskrsnuo! A Pavao nadodaje, ako s Kristom umiremo, s Njim ćemo i živjeti!

Više nije smrt apsolutni gospodar, ona je samo prekretnica u našem životu. I kad su kršćani za tu svoju vjeru u drugi, bolji i pravedniji život i svoje živote davali, kad se nisu dali smesti niti terorom, pa su čak i svojom krvlju to branili — mučenici — kršćani nisu dali, da se iza toga obesčaste njihova tjelesa, nego su ih nosili, sakrivali i pokapali — duboko pod zemljom — u katakombe.

Ispočetka su osim u katakombama pokapali svoje mrtve i po tadanjem običaju izvan mjesta, uz ceste, a najviše u prostore pod zemljom, koji su im ujedno služile kao i prostorije za sakupljanje. Bezbroj kršćana i vjernika, dobili su svoje mjesto počinka na zajedničkom groblju kršćana, koja su se u okolici Rima i negdje drugdje nalazila pod zemljom, a drugdje na pr.: u Galiji pod vedrim nebom.

Kada je nakon tristogodišnje borbe križ ex cavernis terrae ad mundi regimen izišao, kada su na grobovima glasovitih mučenika počeli dizati manje i veće crkve, počeli su tu u samu crkvu ili okolo pokapati i svoje pokojnike. Tako je došlo, da su s vremenom ograđivali posebna mjesta, a na sredini bi zasadili drvo križa, na kome je visio i izdahnuo Bogočovjek — Isus Krist, koji je i potvrdio svoje riječi: „koji u mene vjeruje, ako i umre živjet će!"

I na svoje bi grobove stavljali križeve, jer taj križ govori, on tješi, jedini taj križ na grobu rješava, što filozofija cijelog preživjelog bezboštva ne može riješiti. Gdje ne može ona ništa da odgovori, tu taj križ progovara. A sa svih strana može se vidjeti onaj križ u sredini, jer svi ti mali križevi, kolikogod ih bilo imaju svoje značenje samo u onom i samo po onom na kome je visio Neumrli.

Tko je bio uoči Dušnog dana na katoličkom groblju mogao je vidjeti, što znači: vjerujem u uskrsnuće mrtvih.

Do petog stoljeća nisu groblja blagoslivljali, jer su smatrali da je mjesto posvećeno već samim tim, što se u nj mrtvac pokapa.

Jesenski dan. Mutni tmurni, jesenski dan. Na groblju si mogao vidjeti tek tu i tamo koga. Sunce zalazi. Sjene križeva padaju po grobovima. Sunce će opet izaći! A dok ono prelazi nebom, naši mrtvi u sjeni križa očekuju svoje uskrsnuće.

Enciklika sv. Oca Pape Pija XII.

O svetoj Liturgiji

(Nastavak)

Sakramenat pokore

Ali jer su mišljenja, što ih neki očituju o čestoj ispovijedi, sasvim tuđa duhu Kristovu i njegove neokaljane Zaručnice, i doista kobna za duhovni život, to vam prizivamo u pamet ono, što smo o tome tužna srca pisali u enciklici o Otajstvenom Tijelu; pa opet i opet preporučujemo, da što smo ondje veoma ozbiljno izložili, to vašemu stadu, a u prvom redu pripravnicima za svećenički stalež i mlađemu svećenstvu, dajete na ozbiljno razmišljanje i na vjerno vršenje (110).

Duhovne vježbe i povlačenje u samoću

A s posebnim marom nastojte, da bi dan svete samoće svakog mjeseca, i one duhovne vježbe, koje se za određen broj dana vrše u svrhu obnovljenja pobožnosti, obavljao što veći broj ne samo članova klera, nego i svjetovnjaka, a osobito oni, koji su upisani u vjerska udruženja ili u redove Katoličke Akcije. Kako smo već prije rekli, ovake su duhovne vježbe veoma korisne, pače i nužne, da se u duše ulije iskrena pobožnost, i da se one tako odgoje u svetu životu, da uzmognu iz svete liturgije crpsti uspješnija i obilnija dobročinstva (111).

Što se pak tiče različnih načina, na koje se one običavaju vršiti, neka svi dobro i jasno znadu, da u zemaljskoj, kao i u onoj nebeskoj Crkvi, ima „mnogo stanova“ (Iv, 14, 2); i da asketska struka ne može biti ničija isključiva povlastica. Jedan je Duh, ali koji „duše, gdje hoće“ (Iv 3, 8), i koji duhove od njega prosvijetljene upravlja k svetosti raznim darovima i raznim putovima. A njihova sloboda i vrhunaravno djelovanje Duha Svetoga u njima neka bude svetinja, koju da se nitko nije usudio pod bilo kojom izlikom smetati ili omalovažavati.

No i to je poznato, da su one duhovne vježbe, koje se obavljaju po načinu i uputama sv. Ignacija, radi njihove divne djelotvornosti, naši prethodnici potpuno odobrili i silno preporučili. I mi smo ih s istoga razloga odobrili i preporučili, pa to i sada rado opet činimo.

Međutim je neophodno potrebito, da ono nadahnuće, kojim će netko odabrati ove ili one pobožne vježbe, dođe od Oca svjetlosti, od kojega silazi svaki dobri dar i svaki savršeni poklon (sr. Jak 1, 17); a tomu će biti najbolji znak (112), ako te vježbe postignu, da se bogoštovlje svaki dan sve više uzljubi i promiče, i da vjernici s većom željom hite na pobožno primanje sakramenata i sve što je sveto poštuju i časte kako treba. A ako bi naprotiv ometale načela i pravila bogoštovlja, ili bi im bile protivne i na štetu, onda se svakako ima smatrati, da ih ne nadahnjuje niti vodi pametna misao ni razborit žar.

Druge vježbe, koje nisu strogo liturgijske

Ima osim toga i drugih pobožnih vježba, koje, iako strogo govoreći ne idu u svetu liturgiju, ipak imaju svoju osobitu vrijednost i

(110) Koristit će navesti doslovne riječi dotične enciklike (str. 100. hrv izd.): „Istina je, da se može . . . oproštenje lakih grijeha postići na više načina, koje doista treba pohvaliti, ali u svrhu, da bi svaki dan živo napredovali na putu kreposti, veoma želimo preporučiti onaj pobožni običaj česte ispovijedi, što ga nije Crkva uvela bez poticaja Duha Svetoga. Česta ispovijed omogućuje veće pravo spoznanje samoga sebe, povećava porast kršćanske poniznosti, iskorjenjuje zle navike (ovako je valjda bolje preveden izraz „morum eradicatur pravitas“, nego li s „ništa moralnu zloću“), ustuk je proti duhovnoj lijenosti i mlakosti, čisti savjest, jača volju, omogućuje spasonosno vodstvo duša i snagom se samog sakramenta umnaža (povećava) milost“. Koliko izraza toliko plodova, ali da se postignu tako brojni i veliki plodovi, česta se ispovijed ne smije pretvoriti u šablonu, na što treba puno paziti. Nadopat B. Baur izdao je u tu svrhu zgodne pouke, razmatranja i molitve u priručnoj knizi „Beseligende Beicht“, a pod uplivom je ovih dviju enciklika napisao vrlo koristan članak „Za pravilno shvaćanje česte ispovijedi“ („Bened. Monatschrift“ 1952, 1). Kod nas se je o tome nažalost malo pisalo. Nekoliko lijepih uputa ima Dr D. Kniewald u II. sv. „Past. bogoslovlja“.

(111) Malo bi tko možda očekivao, da će sv. Otac i kod duhovnih vježbi kao konačnu svrhu istaknuti: što obilnije i uspješnije sudjelovanje s liturgijom. Ali se za tim u duhovnim vježbama ima i ići, a i za to upotrebljavati različne načine. Iako je Papa Pijo XI. proglasio sv. Ignacija za patrona duhovnih vježbi i preporučio njegov način, nikako nije isključio druge. To Pijo XII. dalje ponovno naglašuje. Blago vjernicima po svijetu, koji u tom pogledu imaju obilan i slobodan izbor!

(112) Znak dakle, da je bilo koja pobožna vježba uspjela i korisna, nije u ganutljivosti i trenutačnoj privlačnosti, nego jedino, ako promiče smisao za liturgiju. Sv. Otac hoće, da svuda vrijede „načela i pravila bogoštovlja“, i što se njima protivi, to je nepametno i nerazborito, pa treba napustiti, iako se pojedincima, ne znam kako, sviđa.

dostojanstvo, tako da ih na neki način smatramo uvrštenim u liturgijski sklop, te su od ove Apostolske Stolice i od biskupa bile više puta odobrene i pohvaljene. U njihov broj idu pobožnosti, koje se običavaju vršiti na čast Bogorodice Djevice u mjesecu svibnju, ili u mjesecu lipnju na čast presvetoga Srca Isusova, kao i devetnice ili trodnevnice i Križni put na uspomenu Isusova puta na Kalvariju, i druge slične (113).

Ova pobožna djela, budući da kršćanski puk potiču na često pristupanje k sakramentu pokore i na pobožno i uredno sudjelovanje kod euharistijske žrtve (114) i kod božanskog stola, kao i na razmatranje otajstva našega otkupljenja i nasljedovanja divnih primjera naših svetaca, zato nas čine dionicima liturgijskog štovanja, na veliku korist za naše spasenje.

Stoga bi radio pogubnu i sasvim pogrešnu stvar, tko bi se drzovito usudio preinačivati sve te pobožne vježbe, da ih svede na same liturgijske oblike i obrasce. No ipak treba, da u njima bude sve u dobrom skladu s duhom i pravilima svete liturgije, tako da se ništa ne uvodi, što bi bilo nepodobno ili nedostojno časti kuće Božje, ili u jednu riječ na štetu svetih obreda ili protivno zdravoj pobožnosti (115).

Nastojte dakle, Časna Braćo, da ova prava i istinska pobožnost svaki dan sve više napreduje pod vašim okom i sve bolje cvate. Osobito neka vam nije teško svakomu svojski kazivati, da kršćanski život ne stoji u mnogim i mnogovrsnim molitvama i pobožnim vježbama, nego više u tome, da one stvarno pomognu duhovnom napretku vjernika i tako k procvatu čitave Crkve. Jer vječni Otac „nas je izabrao u njemu (Kristu) prije postanja svijeta, da budemo sveti i neokaljani pred njim" (Ef 1, 4). Naše dakle molitve i sve pobožne vježbe treba da idu za tim, da naše duhovne sile okrenu i uprave k postignuću ovoga vrhovnog i najplemenitijeg cilja.

II. Liturgijski duh i liturgijski apostolat

Potičemo vas još vruće, Časna Braćo, da uklonivši zablude i krive tvrdnje, te zabranivši sve što nije u redu ni po istini, promičete one pothvate, koji će pomoći narodu do dubljeg upoznavanja svete liturgije; i to tako, da on uzmogne zgodnije i lakše prisustvovati božanskim obredima s onakvim raspoloženjem, kakvo dolikuje kršćanima.

Posluh crkvenim odredbama

I najprije treba nastojati, da svi s dužnim poštovanjem i dužnom vjerom vrše odredbe, što su ih izdali Tridentski sabor ili rimski Prvosvećenici i Sveti Zbor za obrede, i sve što propisuju liturgijske knjige o vanjskim činima kod javnoga bogoslužja.

U svim liturgijskim stvarima moraju odsijevati osobito ova tri ukrasa, o kojima govori naš prethodnik Pijo X. (116): svetost naime, koja ne trpi nikakva necrkvenog duha; uredne slike i oblici, kojima će služiti i pomagati svaka prava i što bolja umjetnost; napokon poštovanje općenitosti, koja — čuvajući zakonite običaje i navike pojedinih krajeva — očituje

---

(113) Spomenimo barem kod ove zadnje vježbe, kako je pravi promicatelji liturgijske obnove ne podcjenjuju, već naprotiv čine sve što mogu, da bi je vjernici obavljali što češće i sa što više koristi. „Križni put" slavnog obraćenika P. Claudela preveo je još kao student u Parizu Ivan Merz i tiskao u „Životu" 1922, br. 7. Teško će se pak naći onako pronicav priručnik za osobno moljenje križnog puta kao što ga je napisao jedan od prvaka liturgijske obnove u Njemačkoj, R. Guardini. Preveden je i na naš jezik („Duh život" 1937, 1) i zaslužuje, da se svatko s njim okoristi, dok ne dođe, što pisac u originalu i želi, do toga, da sam obavlja križni put.

(114) Jasno je, da sve te pobožnosti ne će pomagati pobožno i uredno sudjelovanje kod sv. Mise, ako se bez ikakve veze sa sv. žrtvom vrše za vrijeme iste, pa je time zapravo ometaju i stvaraju jaz između svećenika na oltaru i vjernika u crkvi. To bi značilo degradirati najveći liturgijski čin i za nas najdragocjenije Božje djelo na okvir raznih „pobožnosti", što ne bi bilo ni pobožno (ne po volji Bogu) ni uredno (ne po volji sv. Crkvi).

(115) Ne spominje ovoga enciklika samo tako. Kad je zadnja vizitacija kardinala-vikara i po rimskim crkvama našla mnogo toga, što je onda trebalo ukloniti, koliko bi se tek našlo po crkvama, koje su daleko od vrhovnog liturgijskog zakonodavca. Nažalost u održavanju t. zv. pučkih pobožnosti više puta i svećenici znaju popuštati tradiciji i ukusu, a i neukusu neupućenih i koji put čak vašarski raspoloženih ljudi i žena.

(116) Sveti Papa prožet liturgijom i zato pun duha Božjega, sažeo je odmah na početku svojeg blagoslovljenog pontifikata u tri riječi oznake sv. Crkve i svega što hoće da bude crkveno: svetost, pravi oblik i općenitost. Samo tako se može „sve obnoviti u Kristu" ili prema grčkom izrazu sv. Pavla (Ef 1, 10): „anakefalaiosasthai — sve podvrći Glavi (Kristu)". Kroz ovih se pedeset godina mnogo učinilo u ta tri smjera, ali još i mnogo ostaje, da se izvede „recapitulatio mundi — obnova svijeta u Kristu". Par mjeseci prije svoje prerane smrti zapisao je naš Dr Ivan Merz („Život" 1928, 38): „Euharistijski smo program (Pijo X.), Bogu hvala, već počeli provoditi s mnogo uspjeha; nadošao je čas da postanemo apostolima njegovog liturgijskog programa".

katoličko jedinstvo Crkve (sr. Apost. pismo „Između briga" od 22.—XI.—1903).

Ljepota crkvenih zgrada i oltara

Želimo još jednom preporučiti pristojnost svetih zgrada i svetih oltara. Neka svakoga oduševljava ova božanska riječ: „Revnost za tvoju kuću izjeda me" (Ps 68, 10); i neka prema svojim silama nastoji, da sve bilo u svetim zgradama, bilo u ruhu i crkvenom namještaju, ma i ne isticalo se to velikim bogatstvom i sjajem, ipak bude čisto i uredno, jer je sve to posvećeno Božjem veličanstvu. Pa ako smo malo prije osudili nerazborit postupak onih, koji bi pod vidom obnavljanja starine htjeli iz crkava izbaciti svete slike, to smatramo, da je ovdje naša dužnost prekoriti slabo shvaćenu pobožnost onih, koji u zgradama određenim za Božju službu, pa i na samim oltarima, bez ikakva opravdana razloga, izlažu na štovanje mnogovrsne slike i kipove (117), i koji iznose na vidik Moći nepregledane od zakonite vlasti; koji napokon polažu veliku važnost na posebne i neznatne stvari, a zanemaruju glavne i nužne, pa tako izvrgavaju smijehu vjeru i umanjuju ozbiljnost njezina bogoštovlja (118).

Prizivljemo u pamet i onu odluku „o neuvađanju novih oblika bogoštovlja ili pobožnosti" (Vrh. Zbor sv. Ofic. Dekret od 26.—V. 1937), a koju preporučujemo vašoj budnosti, da se vjerno vrši (119).

Grgurovsko pjevanje

Što se tiče glazbenih pitanja, neka se u liturgiji točno vrše stalni i jasni propisi, što ih je izdala ova Apostolska Stolica. Grgurovsko pjevanje, koje rimska Crkva smatra svojim, jer ga je primila od starine i kroz vjekove brižno čuvala i sačuvala, i koje vjernicima predaje i kao njihovu svojinu (120), pa ga u nekih dijelovima liturgije upravo i propisuje (sr. spom. Ap. pismo od 22.—XI.—1903), to pjevanje ne samo povećava sjaj i svečanost kod obavljanja svetih tajna, nego i veoma mnogo pomaže, da se poveća vjera i pobožnost prisutnih. Zato su naši prethodnici besmrtne uspomene Pijo X. i Pijo XI. odredili — a to i mi rado svojom vlašću potvrđujemo, — da se u crkvenim sjemeništima i u redovničkim zavodima marljivo i brižno goji grgurovsko pjevanje, i da se barem kod važnijih crkava obnove stare pjevačke škole, kako se to već s dobrim uspjehom učinilo na dosta mjesta (sr. spom. pismo Pija X. i Konst. Pija XI. „Božje službe" II, V) (121).

Osim toga, „da bi vjernici s većim učešćem sudjelovali kod bogoslužja, neka se povrati grgurovsko pjevanje i među puk, u onome što spada na puk. I zaista je upravo nužno, da vjernici budu kod svetih obreda ne kao stranci ili nijemi gledaoci, nego skroz prožeti ljepotom liturgije ... da izmjenjuju svoj glas s

---

(117) Ima i kod nas ljudi, koji nemaju mira, dok ne ispune u crkvi svaki kutić kojim kipom i makar koliki komad zida kakvom slikom. Još je gore, kad se to čini „i na samim oltarima", na kojima je Zbor za sv. obrede davno i ponovno zabranio t. zv. „sottoquadre".

(118) Koliko se toga „posebna" i „neznatna" uvuklo u naše crkve i u naše obrede! Neke se posebnosti nažalost znaju podržavati i onda, kad izgube i svaku privlačivost. Nisu se smjele ni uvađati, a kamo li takvom ljubomornošću čuvati. U naše doba, ističe enciklika, nismo dužni imati obzira samo prema vjernicima. Besbošcima nije ništa sveto, ali neka doista bude sveto, pa ne ćemo odgovarati za njihov smijeh. Inače da!

(119) Ova je poznata odluka donesena za razne „krunice", „lance" i sl., ali je u „Osserv. Rom." više puta primjenjena i na razna „proročanstva", „ukazanja", „čudesa" i sl. Pravoj vjeri i pobožnosti takvih stvari ne treba, dapače nanose i ne malene štete.

(120) Tko će poslije ovih riječi još misliti, da je „koral samo za benediktince"? Poznato je, koliko je kod nas Dr Ivan Merz nastojao, da se uvede grgurovsko pjevanje. Vidi na pr. njegov oduševljen članak spom. u 116. bilj. Evo njegove zadnje oporučne misli: „I u ovom pogledu ne smijemo ni mi zaostati za našom braćom iz drugih zemalja. Veliki je Mahnić kod nas počeo da krši u katoličkim redovima duh liberalizma. No nije li muzička orijentacija hrvatskih katolika još u predmahnićevoj periodi? Nije li nama, da skršimo u nas glazbeni liberalizam i da započnemo voljeti i gojiti gregorijansku glazbu?" Njegove riječi vrijede i danas. Naši sjeverni krajevi ne slijede razvoj krajeva, koji su na njih uplivali kroz stoljeća. Naši pak južni krajevi napuštaju svoje blago, kojim su se mogli dičiti pred cijelim svijetom, i uvađaju ono, što se drugdje već napušta i osuđuje.

(121) Kod starijih će u tom pogledu trud biti većinom uzaludan. Kroz zadnja su se desetljeća po katoličkom svijetu ustanovile bezbrojne „Scholae cantorum — pjevačke škole", koje goje i predvode koralno pjevanje puka, ne samo po sjemeništima i zavodima, već i po mnogim katedralama, pače i seoskim župama, kako po našim primorskim mjestima postoje već stoljećima. Sve nije moguće učiniti u jedan dan, ali ako se ne počne ozbiljno i ustrajno u sjemeništima, kad ćemo onda početi? — Pismom od 15. VIII. 1949. Kongregacija za sjemeništa upozorila je sve Ordinarije, da se mora još više brige posvetiti izobrazbi bogoslova u crkv. pjevanju. Dosadašnji nedostaci da tim više upadaju u oči, „što se liturgijska i muzička nastojanja divno i sve više šire među pripadnicima K. A. i uopće među vjernicima" (AAS 1949, 618). Zato pismo traži, da se pjevanje ne samo uči u svim razredima nižeg i višeg sjemeništa, i to od profesora, koji je ravnopravan drugima, nego da se za to osobito upotrijebe veliki praznici.

glasom svećenika ili pjevačke škole, prema propisanim pravilima; i ako se to s Božjom pomoću provede, onda se ne će dogoditi, da narod ili nikako ili samo nekim laganim i jedva čujnim žamorom odgovara na zajedničke molitve u liturgijskom ili narodnom jeziku“ (Spom. Konst. Pija XI. „Božje službe“ IX).

Zbor vjernika, koji pozorno prisustvuje oltarskoj žrtvi, kod koje naš Otkupitelj zajedno sa svojom djecom, svetom krvlju otkupljenom, pjeva svadbenu pjesmu svoje beskrajne ljubavi (122), doista ne će moći šutjeti, jer „pjevati je posao onoga, koji ljubi“ (Sv. Augustin Govor 336, 1), i kako kaže stara poslovica: „Tko dobro pjeva, dvaput moli“. Tako vojujuća Crkva, to jest narod zajedno sa svećenstvom pridružuje svoj glas pjesmama slavne Crkve i korovima anđela, te svi zajedno pjevaju veličanstven i vječni hvalospjev presvetom Trojstvu po onoj: „Zapovjedi, molimo, da se i naši glasovi združe s njihovima“ (Misal, predslovlje).

Pučko pjevanje

No ne smije se reći, da svakako treba ukloniti iz bogoslužja katoličke vjere skladbe i napjeve današnje muzike. Pače, ako u njima nema ništa svjetovno ili nedolično svetosti mjesta i liturgijskih obreda, i ako ne idu za isprazným isticanjem nečega čudnovata i neobična, onda im doista treba otvoriti naše hramove, jer mogu mnogo pripomoći sjaju svetih obreda i uzdignuću naših duša k nebeskim stvarima, a i pravoj pobožnosti.

Potičemo vas također, Časna Braćo, da brižno promičete pučko religijozno pjevanje; i neka se pomno izvodi, sačuvavši dolično dostojanstvo, jer ono lijepo može povećati i raspaliti vjeru i pobožnost kršćanskog mnoštva. Neka se složan i snažan pjev našega puka digne k nebu kao šum bučnog mora (sr. Sv. Ambroz. Hexameron III 5, 23) i milozvučnim i jakim glasom posvjedoči jedno srce i jednu dušu (sr. Dap 4, 32), kako to i dolikuje braći i djeci istoga Oca.

Druge umjetnosti u liturgiji

A što smo rekli o glazbenoj umjetnosti, to gotovo isto treba reći i o drugim plemenitim umjetnostima, a osobito o graditeljstvu, o kiparstvu i slikarstvu. Novije slike i oblici, primjereni materijalu od kojega se danas prave, nemaju se onako općenito i iz unaprijed stvorena mišljenja prezirati i odbacivati (123); nego razborito i trijezno pazeći, da se ne upadne u puki „realizam“ ni u pretjerani takozvani „simbolizam“. Obzirući se više na korist kršćanske zajednice nego li na posebni sud ili ukus pojedinih umjetnika, treba svakako današnjoj umjetnosti pustiti slobodno polje, ako s dužnim poštovanjem i s dužnom čašću služi svetim zgradama i svetim obredima; tako da i ona uzmogne pridružiti svoj glas onom divnom slavopjevu, što ga složno u prošlim vjekovima ispjevaše katoličkoj vjeri najveći umjetnici.

Ipak ne možemo, da prema našoj dužnosti ne požalimo i osudimo one slike i oblike u novije vrijeme od nekih uvedene, koji su više iznakaženja i kvarenja prave umjetnosti, a koji se nekada i očito protive kršćanskom dostojanstvu, čednosti i pobožnosti, i bijedno vrijeđaju nepatvoreni vjerski osjećaj. Njih treba pošto poto odbijati i goniti iz naših crkava kao i „uopće sve, što nije u skladu sa svetošću mjesta“ (Crkv. Zak. kan. 1178).

Držeći se papinskih propisa i odluka nastojte marljivo, Časna Braćo, da prosvijetlite i uputite (124) pamet i dušu onih umjetnika, kojima se danas zavjerava zadaća, da obnove ili opet iz temelja podignu tolike hramove oštećene ili sasvim uništene ratnim bijesom. Oni

---

(122) Samo neshvaćen i slabo izvađan koral je „suhoparan“. A da odgovara upravo našemu narodu, svjedoči najbolje činjenica, što je on na temelju rimskoga stvorio svoj koral, kojemu se u osnovi dive domaći i strani stručnjaci, a kojega nažalost sve više nestaje. Benediktinci su iz Solesmesa preporučivali izdavaču transkribiranog starosl. Misala, da u nj uvrsti naš domaći koral, za koji su nešto čuli, ali se namjera uz najbolju volju nije mogla ostvariti, jer nije ni zapisan, a kamo li proučen. Koji bi to lijep posao bio za naše „Odbore za crkv. glazbu“ i sada ujedno za liturgijske odbore! S modernim magnetofonima nije to ni tako teško. Skupimo naš koral prije nego ga nestane, pa ga onda pročišćena vratimo našem narodu. Piscu ovih bilješki još od djetinjstva odzvanja u srcu pjevanje najboljeg crkvenog pjevača, kako jašući na mazgi preko bračkog krša na sav glas pjeva koralni „Zdravo, morska zvijezdo“.

(123) Kako vidimo, Crkva je napredna. Umjetnicima ne niječe slobode stvaranja, nego je malo dalje izričito naglašuje. Ali kao što ona sudi o tomu, što je istinito i dobro u vjerskim stvarima, tako i o lijepome ona ima pravo da sudi, što spada u crkvu. Za volju nekakve „umjetnosti“ Crkva ne može zatajiti sebe i sve što joj je sveto.

(124) Premalo je osuditi, mnogo je važnije i korisnije pozitivno djelovati i odgajati. Kao u povijesti, tako to čini Crkva i u naše dane, osobito po velikim gradovima. Dosta se sjetiti Mons. Polvare i njegove škole „Beato Angelico“ u Milanu te još poznatije „beuronske škole“. Lijepe su uspjehe postigli s umjetnicima i u Parizu, Münchenu i drugdje. Koliko smo mi nastojali približiti se umjetnicima i tako utjecati na njih?

će onda i moći i htjeti iz božanske vjere crpsti nadahnuće i naći načine, koji će bolje i dostojnije odgovarati potrebama bogoslužja. I tako će uspjeti, da ljudske umjetnosti, kao s neba poslane, sijevaju vedrim svijetlom, snažno promiču ljudsku uglađenost i pomognu većoj slavi Božjoj i spasenju duša. Jer prave su umjetnosti doista u skladu s vjerom onda, kad „kao plemenite službenice služe Božjem štovanju" (Pijo XI. Konst. „Božje službe").

Važnost proživljavanja liturgije

Nego ima nešto još važnije, Časna Braćo, što na osobit način preporučujemo vašoj brizi i vašemu apostolskomu žaru. Štogod se tiče izvanjskog vjerskog bogoštovlja svakako je nužno; ali je nadasve važno, da kršćani žive životom liturgije i u sebi goje i povećavaju njezin vrhunaravni duh.

Veselo dakle nastojte, da svećenički podmladak, dok se odgaja u asketskim, teološkim, pravnim i pastoralnim strukama, ujedno se uputi i u shvaćanje svetih obreda, u poimanje njihove uzvišenosti i ljepote, te marljivo nauči one propise, koje nazivljemo rubrikama. I to ne samo radi naobrazbe, i ne samo zato, da budući svećenik uzmogne s dužnim redom, čašću i dostojanstvom jednoga dana vršiti vjerske obrede, nego osobito zato, da bude odgojen u uskom jedinstvu s Kristom svećeni i postane svet službenik svetosti (125).

Iz petnih žila nastojte i za tim, da se onim načinima i pomagalima, koje vaša razboritost bude smatrala zgodnijima, postigne jedinstvo mišljenja i osjećanja između svećenstva i naroda; i da kršćanski puk tako djelotvorno sudjeluje kod liturgije (126), da to doista bude sveti čin, kojim svećenik, osobito onaj, koji se u povjerenoj mu župi brine oko duša, ujedinjen sa skupom vjernika prinosi dužno štovanje vječnom Božanstvu.

Mali podvornici kod oltara

Da se to bolje postigne, ne će malo pomoći, ako se iz svih slojeva građanstva brižno odaberu čestiti i dobro odgojeni dječaci, koji će dobrovoljno i rado pristupiti, te kako treba, pobožno i ustrajno služiti kod oltara; a tu službu treba da i roditelji višega položaja i više obrazovanosti veoma cijene. Pa ako se ti dječaci pravo uzgoje, i pod budnim okom svećenika nauče se u određeno vrijeme i s poštovanjem ustrajno dolaziti na vršenje svoje službe, tada će se lako dogoditi, da se među njima porode mlada svećenička zvanja, i ne će događati žalosna činjenica, da se svećenstvo, katkada i u katoličkim krajevima, tuži, da im nikako nema tko dvoriti i odgovarati kod obavljanja uzvišene žrtve (127).

Revnost pastira

Vašom neumornom revnošću nastojte najviše oko toga, da svi kršćani prisustvuju euharistijskoj žrtvi; a da bi odatle crpli što obilnije plodove spasenja, postojano ih opominjite da kod nje pobožno učestvuju na sve one zakonite načine, koje smo gore opisali. Uzvišena žrtva oltara i glavni je čin bogoštovlja; treba dakle da ona bude i vrelo i kao središte kršćanske pobožnosti. I nemojte misliti, da ste ikad ispunili svoju apostolsku zadaću, dok ne vidite, da vaša djeca u što većem broju pri-

---

(125) Svećenik nije dužan poznavati i prema tome cijeniti liturgiju samo kao dušobrižnik i liturg. nego da se upravo po tim svetim obredima i sam posveti. Često se susrećemo s mišlju, da liturgija ne posvećuje svećenika, već da to čini koja privatna vježba (razmatranje i sl.). Sv. Otac nije toga mišljenja. Treba samo poznavati „uzvišenost (enciklika čak spominje: veličanstvo — majestas) i ljepotu liturgije, a to se stiče odgojem u sjemeništu i daljnjim samoodgajanjem. Poruka sv. Oca svećenicima od 23-XII-1950 više puta spominje liturgiju i ovu njegovu encikliku upravo u prvom dijelu, gdje govori o svetosti svećeničkog života.

(126) Koliko se puta sv. Otac vraća na ovu misao djelotvornog sudjelovanja puka u liturgiji! Vidi se, na srcu mu je malo koja. Ovdje je još posebno spomenuta župa, osnovna stanica otajstvenog Tijela Kristova. Probuditi svijest župske zajednice jest jedna od glavnih zadaća liturgijske obnove. U tom je pogledu kod nas, osobito po gradovima, malo učinjeno, a mnogo zanemareno. — Jedinstvo se mišljenja i osjećanja ne da postići drukčije, nego da puk „djelotvorno — actuose" sudjeluje u činima, koje predvodi svećenik. Liturgija povezuje sve vjernike međusobno i vjernike sa svećenikom. Dr J. Wagner, gener. sekretar „Liturgijskog instituta" u Trieru piše u članku „Liturgijski pokret u Njemačkoj" („La Maison-Dieu" 25, 75): „Jedna je okolnost nadošla, koja je požurila čas, u kojem je liturgijski pokret bio pozvan da igra ulogu u životu Crkve, još prije nego su to željeli sami članovi tog pokreta. Od 1936. Crkva je u Njemačkoj sa strane države i nacističke stranke sve više i više bila lišena svoga djelovanja prema vani . . . Bacivši pogled unatrag na te burne godine može se tvrditi, da je Crkva svoju najjaču snagu otpora crpla u liturgiji, u kultu". Isto još potanje iznosi i P. Bogler (str. 17 u bilj. 27. spom. djela). Pred rat je u našem liturgijskom apostolatu preuzv. Pušić odredio kao misao vodilju: „Po duboko proživljenoj liturgiji k složnoj akciji svih katolika!" („Život s Crkvom" IV. 38).

(127) Ne bi bilo vrlo teško, osobito u našim glagoljaškim krajevima, a bilo bi veoma korisno naučiti sve dječake, koji dolaze u crkvu na vjeronauk, ministrirati. Onda bi izbor bio lakši, a i njihovo međusobno natjecanje korisnije. S malim je podvornicima dosta truda, ali i mnogo ploda.

stupaju k nebeskoj gozbi, koja je sakramenat pobožnosti, znak jedinstva, veza ljubavi (sr. Sv. Augustin, Raspr. k Iv 26, 13).

A da bi kršćanski puk mogao sve obilatije primati ove vrhunaravne darove, poučavajte ga marljivo zgodnim propovijedima (128), i još posebno raspravama i predavanjima, koja će se držati u određeno vrijeme, pa posebnim naučnim sedmicama i sličnim sredstvima, o blagu pobožnosti, sto se nalazi u svetoj liturgiji. U tome će vam, nema sumnje, biti pri ruci oni, koji vojuju u redovima Katoličke Akcije, jer su oni uvijek spremni pomoći hierarhiji u radu oko unapređenja kraljevstva Isusa Krista.

(128) „Liturgijske propovijedi“ O. P. Vlašića pružaju dosta gradiva. Naš „Vjesnik“ donosi i donosit će nacrte za takve govore. Pripremljen je i hrv. prijevod propovijedi, što ih je kao svoje životno djelo sastavio P. Parsch, najveći popularizator liturgijske obnove. Rasprava i predavanja ima prilično po raznim časopisima i u zborniku „Croatia orans“. Za prvu pouku više nego dosta. — Koliko liturgijski apostolat utječe na snage Katoličke Akcije, najljepše pokazuje belgijski, sada međunarodni Jocizam.

Kako se ljudi mole Mariji

Prema knjizi „Cristo nel mondo“ donosimo nekoliko molitava Blaženoj Djevici s raznih strana svijeta. U svakoj od njih osjeća se posebni duh; mi kod svake možemo reći, da se ne bi nikad tako izražavali, ali opet su nam sve bliske, jer ih govore naša braća zajedničkoj Majci. Mogao bi ovo biti naš prilog Misijskoj nedjelji. Prijevod donosimo prema talijanskom. Na koncu dodajemo nekoliko riječi o najstarijoj molitvi Gospi.

U Siamu. O Marijo, Majko moja, ja Tvoj sin dugo Te tražim gledajući amo i tamo, gdje bih Te mogao sresti. Sam sam i žalostan; kao u snu mislim na Tebe. Gdje ću Te, Majko, susresti? Kad promatram nebo puno zvijezda, koje okružuju mjesec, uzbuđuje se moje srce. Tražim Te, Majko, tražim Te. Kada ću Te sresti?

U Vietnamu. O Majko Božja, mi, koji se pouzdajemo u Tebe, našu odvjetnicu, molimo Te, da nam dadeš spoznati Tvoju ljubav prema nama, siromašnim prognanicima u ovom svijetu, koji je daleko od Tebe. Naš Gospodin Isus sišavši na zemlju nije zapustio nas grešnike, nego se predao na muke i smrt za cijelo čovječanstvo; a Ti si Ga slijedila s istim osjećajima ... Mi smo još na ovom svijetu kao brodari usred neizmjernog mora, budi našom zvijezdom Sjevernjačom: udostoj se voditi nas, da zauvijek ne potonemo u dubinu pakla. U Te stavljamo našu nadu, da ćeš učiniti, da jednog dana uđemo u raj, gdje ćemo moći beskonačno blaženi i sretni promatrati lice našega Gospodina Isusa i Tvoje, za uvijek u vječnoj sreći. Amen.

U Kini. O Marijo, Majko Božja i Majko naša, Tvom preslatkom, preljubljenom i presvetom Srcu prinosimo sinovskim pouzdanjem svoju dušu, svoje sile, svoj život, svoj rad, sve nas same i cijeli kineski narod. Budi Majkom svećenika i svih misionara, da bi mogli s ustrajnošću i ljubavlju širiti kraljevstvo Božje. Budi Majkom vjernika, da mogu rasti brojem i napredovati u kreposti. Budi Majkom nevjernika, da bi mogli ugledati istinito svijetlo vjere. Molimo Te, da spustiš svoj milostivi pogled na kineski narod, koji je također otkupljen predragocjenom krvi Tvog Božanskog Sina, da bi se po Tvom moćnom zagovoru mogao obratiti presvetom Srcu Isusovu i postići izvor života i svetosti, i tako da bude samo jedan pastir i jedan samo ovčinjak.

U središnjoj Indiji (hindu jezik)

Zdravo, Majko Božja, naša Marijo,
Puna dobrote i nježnosti.
Svi Te hvale draga Majko.

Blagoslovljena budi, nado čovječanstva,
Svijet Te ljubi; Tebe, koja si rodila Isusa,
I nosila nam Njega, kao jednog od nas.
Zdravo, zdravo, o draga Majko.

Svi Te zazivaju kao Božju Majku,
A mi Te zovemo svojom Majkom;
S Tvojom ćemo pomoći mi grešnici
Doći do Gospodina. Zdravo, naša draga Majko.

U južnoj Indiji (jezik malayalam)

Ti kao sunce sjaš, o Marijo;
Mi, Tvoji sluge utječemo se Tebi,
Štiti nas, budi nam utočište.

Budi Ružom, koja se rascvjetala među dračem;
Dođi, nastani se među trnjem,
To smo mi.

Pjevat ćemo Ti svaki dan u ovom mjesecu svibnju,
Pjevat ćemo sa žarom,
I s veseljem dolazit ćemo k Tebi.

Traže Te Tvoji sinovi na zemlji,
Kao jelen što traži izvor vode;
Dođi i ublaži našu žeđ.

U Africi (kopti-katolici)

Raduj se, o Ti, od koje molimo spasenje, o Sveta, puna slave, Djevice vječna, Majko Božja, Majko Kristova; prinesi naše molitve Tvome ljubljenom Sinu, da nam oprosti naše grijehe.

Raduj se, o Ti, koja si rodila istinito svijetlo Pravde, Krista, našeg Boga; o Djevice sveta, zagovaraj nas kod Boga, da se sažali našim dušama i otpusti naše grijehe.

Među Maronitima (arapski jezik)

O Majko Božja, o Milosrdna,
O riznice smilovanja i pomoći.
Budi našim utočištem i nadom,
Posreduj za nas, o Djevice,
I budi milostiva našim pokojnima.

I premda Tvoje tijelo bilo daleko od nas
O Djevice, Majko naša,
Pridruži nam se svojim molitvama,
Budi s nama i štiti nas.

Budi Majkom i nadom našom,
Budi slavom našom i našim utočištem!
Posreduj za nas kod Sina svoga,
Da nam, u svom milosrđu, oprosti grijehe naše

Ne zapusti nas, Milosrdna,
Sva puna dobrote,
Nego spasi sve svoje sluge,
Da Ti od vijeka do vijeka zahvaljujemo.

U Japanu. O sveta Marijo, sjajna jutarnja zvijezdo, pojavila si se jednog dana na zemlji kao predhodnica, koja nam je najavila neposredan dolazak Isusa, sunca Pravde i Istine; rasvijetli, molimo Te, svojim blagim zrakama japanski narod i učini, da se ubrzo raspršī tama njegova srca, da pravo upozna našega Gospodina Isusu Krista, Sina Božjega i Svijetlo vječno. Amen.

Najstarija poznata molitva. Koliko je dosad poznato, najstarija je molitva Mariji „Sub tuum praesidium“: „Pod Tvoju se zaštitu utječemo, sveta Majko Božja. Ne prezri molitava, koje Ti uzdižemo u našim potrebama, nego nas spasi od svake pogibli, Djevice slavna i blagoslovljena“.

Ova se molitva nalazi i u zapadnoj i u istočnim liturgijama. Najstariji tekst pronađen je na jednom egipatskom papirusu, kojeg priznati učenjaci stavljaju u III. ili najkasnije u IV st. posl. Krista. Dragocjeni je listić malen (18 × 9 cm.) i ima deset redaka teksta. Pronađen je 1917. negdje u gornjem Egiptu, a sada je u posjedu „John Rylands Library“ u Manchesteru. Objavljen je g. 1938.

Otkriće i publikacija ove molitve imaju neobičnu vrijednost za povijesni, teološki i liturgijski studij, jer svjedoče opstojnost Marijina štovanja još u prednicejskom razdoblju, iz kojega do sada nije bilo nikakovih podataka

U Marijinoj godini . . .

. . . Fatimu je posjetilo 2,000.000 hodočasnika, pripadnika 24 razna naroda. Na oltaru ukazanja očitano je 2.500 sv. Misa. Podijeljeno je 500.000 sv. Pričesti. Na godišnjicu prvog ukazanja, 13. svibnja, sakupilo se u Irijskoj dolini oko 400.000 hodočasnika.

. . . u Lurdu je bilo 3,500.000 hodočasnika. za 1,300.000 više nego prijašnje godine. 622 vlaka dovezla su 33.780 bolesnika. Kod Gospine spilje podijeljeno je oko 2,500.000 sv. Pričesti, ili prosječno 7.000 dnevno. Francuska je vojska poslala i prošle godine svoje hodočašće u Lurd. Od 12. do 14. srpnja posjetilo je Lurd 25.000 francuskih vojnika. mornara i avijatičara.

. . . kanadsko marijansko svetište Notre Dame du Cap u provinciji Québec posjetilo je 1,325.000 hodočasnika.

. . . švicarsko marijansko proštenište Einsiedeln posjetilo je oko 200.000 hodočasnika.

. . . u Monserratu je bilo 710.000 hodočasnika.

. . . otvoreno je više „dječačkih gradova“. U Indiji je sam premijer Nehru otvorio njihov prvi dječački grad. Prvi upravitelj grada je o. Chiramal. U Japanu je princeza Takatatsu prisustvovala otvorenju dječačkog grada kraj Tokija, kojeg vode oci Salezijanci. Također su otvoreni neki dječački gradovi u Cebú na Filipinama, u Angriju kod Napulja, u Taguay kod Caracasa i drugdje.

. . . marijanskom nacionalnom kongresu u Bombayu (4.-8. prosinca) prisustvovalo je oko 250.000 osoba.

. . . irski su radnici proslavili Marijansku godinu skoro u svim tvornicama, gdje su imali kratke pripravne tečajeve, koji su uvijek završavali sv. Misom u samoj tvornici i zajedničkom sv. Pričeti. Istovremeno su sakupili plaću jednog radnog sata i poslali sv. Ocu za

njegove karitativne ustanove. — Na blagdan Imakulate od 520.000 stanovnika Dublina njih 250.000 primilo je sv. Pričest.

... u SAD 300.000 svjetovnjaka obavilo je duhovne vježbe. Oko 25.000 američkih studenata upisalo se u klub sv. Dominika Savio. Klub ima sjedište u Patersonu u Illinoisu.

... u nizu proslava Marijine godine Englezi su 3. listopada održali veliku priredbu u poznatom olimpijskom stadionu Wembley. Prisustvovalo je eko 100.000 osoba. Prikazivala su se pojedina otajstva sv. Krunice.

... u Seulu u Koreji na katoličkom sveučilištu otvoren je i medicinski fukultet. Zaključak Marijine godine proslavljen je veličanstvenom procesijom. Prisustvovalo je 40.000 osoba.

... lurdski biskup Théas blagoslovio je zvono, koje su lurdskom svetištu poklonile francuske žene. Novo se zvono zove „Marija Ivana" u čast Gospe i sv. Ivane Arške, zaštitnice Francuske. Nosi natpis: „Zvonim za sve francuske žene, službenice Gospodnje". I jedna nećakinja Emila Combes dala je svoj prilog za ovo zvono. (Combes je bio predsjednik vlade, koja je učinila velike nepravde Crkvi i redovnicima). Njegova nećakinja poklonila je za zvono brončano poprsje svog ujaka. Tako će Combes i mimo svoje volje pjevati na svoj način slavu Marijinu.

... sestra Naya Pelagie, prva eskimka redovnica, položila je redovničke zavjete.

... na katoličkom sveučilištu „Sophia" u Tokiju bilo je 2.128 studenata, od toga samo 746 katolika. Sveučilište vode oo. Isusovci.

... u Egiptu, nakon svrgavanja dinastije, državni je radio počeo prenositi i katoličke vjerske obrede, a u školama je uređena vjerska pouka.

... „Dom Boscova tehnička škola" u Bangkoku (Siam) svečano je proslavila svoj srebrni jubilej.

... jedinac bivšeg predsjednika Filipina Manuela Quezón primio je od manilskog nadbiskupa prvu tonzuru.

... bilo je katoličkih škola u misijskim krajevima: 41.532 osnovne škole s 3,216.720 učenika; 3.881 srednja škola s 574.794 učenika; 740 profesionalnih škola s 34.568 učenika; 1.170 visokih škola s 283.589 studenata. Ukupno 47.323 škole s 4,209.671 učenikom. Neke od tih škola pomaže država, dok druge uzdržavaju sami katolici.

VIJESTI

Katolici u svijetu. Najnovije statistike donose slijedeće podatke: Europa ima danas oko 230,100.000 katolika, ili 39°/₀ stanovništva, Azija 31 milijun ili 2,3°/₀, Afrika 18 milijuna ili 9°/₀, Amerika 190 milijuna ili 56°/₀, Oceanija oko 2,700.000 ili 20°/₀ stanovništva. Ukupno oko 742 milijuna katolika ili oko 19°/₀ sveukupnog stanovništva zemlje.

Svećenici u svijetu. Prema podacima časopisa „Prêtres et Missions" godine 1953. bilo je u Europi 246.175 svećenika, u Aziji 16.821, u Africi 9.340, u Americi 86.564 i u Oceaniji 4.206 svećenika. Ukupno nešto više od 363.000.

Ne traže milost, nego pravdu. U Austriji je još na snazi zakon, po kojemu se ne smije sklopiti crkveni brak prije civilnog. Taj je zakon uveo okupator Hitler. Nedavno je jedan austrijski kapelan osuđen, što se nije držao tog nacističkog zakona. Predsjednik republike ga je pomilovao, ali austrijski su katolici odgovorili: „Ne tražimo milost nego pravdu. Ne želimo se pokoravati zakonima, koji su protivni austrijskom ustavu".

Katolici u Engleskoj. Prema podacima katoličke štampe u Engleskoj ima sada nešto preko 4 milijuna katolika. Godišnje ima oko 12.000 obraćenja, a među obraćenicima ima oko 80°/₀ radnika.

Misije u Ugandi. Uganda je jedna od najbolje stojećih zemalja Afrike obzirom na misijsko djelovanje. Donosimo podatke iz jedne od njihovih biskupija u sjevernoj Ugandi. Dijeceza Gulu ima oko 1,000.000 stanovnika. Prvi su misionari došli 1910. g. G. 1925. bilo je 9.749 katolika, danas ih ima 248.201. Imaju već 35 svojih domaćih svećenika. Od 1. srpnja 1953. do 1. srpnja 1954. kršteno je 13.636 odraslih, 11.776 djece, krštenja u smrtnom času bilo je 4.128, pokrštene su 352 poganske obitelji.

Katolička Caritas u Indiji. Katolici danas izdržavaju u Indiji 52 bolnice, 348 dispanzera i 10 bolnica za gubave.

Vlasništvo i naklada Biskupskog ordinarijata u Đakovu — Glavni i odgovorni urednik: Dr Zvonimir Marković — Uredništvo i uprava Đakovo, Strossmayerov trg 6. — Pretplata godišnje 550 Din. — Broj čekovnog računa 573-T-86 — Tisak Obrtnog poduzeća Đakovo